

Dnr: M2018/01630/Nm
Miljö- och energidepartementet
Naturmiljöenheten, Vattenmiljö
m.remissvar@regeringskansliet.se

YTTRANDE
2018-10-30

Betänkande SOU 2018:34 Vägar till hållbara vattentjänster

(dnr: M2018/01630/Nm)

Sammanfattning

Sweco har valt att lämna remissvar för de delar av utredningen som berör VA-utbyggnad och skyfall, men inte för den del som behandlar ökad åtgärdstakt för små avlopp och återvinning av näringsämnen.

- Sweco är positiva till utredningens förslag om att utse Havs- och vattenmyndigheten till tillsynsvägledande myndighet för Länsstyrelsernas tillsyn över hur kommunerna uppfyller skyldigheten enligt 6§. Vi tror att det leder till att landets olika Länsstyrelser börjar arbeta mer likvärdigt. Detta borde också minska risken att Länsstyrelserna förelägger om VA-utbyggnad av ett område som är nedprioriterat i kommunens VA-plan.
- Sweco är också positiva till att det införs ett krav om en långsiktig plan för försörjning av vattentjänster och att denna lämnas på samråd. Några frågor behöver förtydligas angående den långsiktiga VA-planen:
  - Hur länge gäller planen och hur ofta ska den uppdateras? Detta behöver förtydligas i riktlinjer.
  - Formuleringen av innehållet i §6a blir otydlig då det kan uppfattas som att innehållet i planen bara skall vara kopplat till skyfall. Om skyfall ska ingå i Lag om allmänna vattentjänster behöver detta förtydligas genom att tex skriva att den även skall innehålla en redogörelse ang. skyfall.
  - Då lag om allmänna vattentjänster gäller alla tre ändamålen (vatten, spillvatten och dagvatten) samt skyfall kan detta innebära att fyra planer behöver upprättas. Är det rimligt? Ibland finns redan något av ändamålen i kommunens verksamhetsområde och då behöver kommunen ta ställning till hur bara dagvattnet skall hanteras. Detta kan lätt generera stora investeringar på dagvattensidan för kommunerna. Vilka parametrar skall gälla för att beakta dagvattenfrågan?

- Sweco ser en risk att en initial besparing av utbyggnadskostnader ger en hög kostnad på sikt och ser också att följande behöver förtydligas:
  - Är det fastighetsägaren eller kommunen som ska visa att VA-försörjningen kan lösas likvärdigt?
  - Vad menas med likvärdigt skydd och hur ska jämförelsen göras?
- Om det ska göras ett tillägg till 6§ angående behovet tycker Sweco att nuvarande förslag till skrivning blir missvisande. Vi föreslår istället: "Kommunen kan undantas från ansvar enligt 1 och 2 om det är klarlagt att motsvarande skydd av människors hälsa och miljön kan tillgodoses på annat sätt".
- Sweco anser att skyfall inte ska ses som en vattentjänst, då högre samhällsnytta uppnås om skyfall bortleds på markyta som huvudsakligen användas till annat de dagar då det inte sker extremhändelser. Det är Swecos erfarenhet att det finns en stor efterfrågan bland landets kommuner och VA-organisationer att frågor kring skyfallsproblematik tydliggörs. Därför behöver dessa frågor tas upp i en särskild utredning.

VA-utbyggnad

Genom att öppna upp för enskilda lösningar i "§6-områden" kan VA-huvudmannen delvis komma att avlastas från utbyggnadskravet, vilket kan spara resurser för VA-kollektivet och fastighetsägaren. Dock ser vi en risk att en eventuellt lägre investeringskostnad för utbyggnad kanske leder till en hög samhällsekonomisk kostnad på sikt (lösningar som inte tillgodoser VA-behovet på lång sikt) och det finns en risk att en dåligt byggd anläggning efter ett antal år blir VA-huvudmannens ansvar. I dagsläget är det dessutom många VA-huvudmän som inte hinner bygga ut i rimlig takt trots att behovet enligt 6§ är uppfyllt. Sweco har dock några betänkligheter kring utredningens förslag:

- Är det fastighetsägaren eller kommunen som ska visa att VA-försörjningen kan lösas likvärdigt utanför allmänt VA-verksamhetsområde? Tydliga riktlinjer behövs också för hur arbetet med att bevisa likvärdigt skydd ska bedrivas.
- När ska den ansvariga visa att likvärdigt skydd kan uppnås. I VA-utbyggnadsplanen? Här är det viktigt att förslaget kompletteras med tydliga riktlinjer. Även riktlinjer för hur behovet ska bedömas behövs.
- När den ansvariga ska visa att likvärdigt skydd kan uppnås, ska jämförelsen då göras med enskilda anläggningar på varje tomt eller ska jämförelsen göras med en gemensamhetsanläggning i enskild regi? Om det är tänkt att gemensamhetsanläggning skall vara ett alternativ behöver Anläggningslagen ses över då det idag kan vara svårt att upprätta en sådan för VA.

Om det ska göras ett tillägg till 6§ angående behovet tycker Sweco att nuvarande förslag till skrivning blir missvisande. Vi föreslår istället: *"Kommunen kan undantas från ansvar enligt 1 och 2 om det är klarlagt att motsvarande skydd av människors hälsa och miljön kan tillgodoses på annat sätt"*.

Skyfall

Föreliggande utredning ger ett något ostrukturerat intryck vad gäller skyfall. På flera platser varvas diskussioner om olika företeelser på ett sätt som gör att det är svårt att hålla isär begrepp och ansvar.

Ett exempel är rubriken "Anpassningsåtgärder för dagvattenhanteringen", vilken direkt följs av underrubriken "Plan för hantering av skyfall". Sweco menar att detta är två olika företeelser som behöver hanteras utifrån sina respektive förutsättningar.

Vattentjänsten bortledning av dagvatten från samlad bebyggelse.

Utredningen borde tydliggöra vilket behov vattentjänsten bortledning av dagvatten ska tillgodose. I dagens rättspraxis, vilket även utredningen refererar till, ska den allmänna VA-anläggningen vara dimensionerad enligt Svenskt Vattens föreslagna nivåer. Sweco anser att dessa nivåer fungerar väl men bör fastställas av en statlig myndighet. Vilken toleransnivå samhället ska ha för översvämning bör vara en politisk avvägning.

Sweco anser även att det saknas ett helhetsgrepp för vattentjänsten dagvatten bland annat vad gäller föroreningsaspekter.

Bortledning vid en extrem nederbördshändelse

Utredningen visar inte tydligt när "bortledning vid extrem nederbördshändelse" är ett gemensamt ansvar eller vilket ansvar den enskilda fastighetsägaren har för att skydda sin fastighet och byggnader utan att skada omgivningen. Det förtjänar också diskuteras om detta ska vara ett allmänt ansvar som ska gälla generellt, eller om det gemensamma ansvaret ska vara avgränsat till delar av kommunens geografiska område som t.ex. samlad bebyggelse.

Utredningen använder termer som skyfall och exempelvis 100-årshändelse. I samband med vattentjänsten bortledning av dagvatten anser Sweco att SMHI:s definition av "skyfall" blir missvisande, då den bygger på andra och längre förlopp. Sweco anser att blockregnsteorin, med intensitet och varaktighet, som Svenskt Vatten förespråkar vid utformning av urban dagvattenhantering, bör vara norm för att bedöma när behovet av "vattentjänsten bortledning av dagvatten" är tillgodosett.

Utredningen missar även skillnaden mellan dessa "skyfall" och "intensitet och varaktighet" och separata regntillfällen.

Inom samlad bebyggelse

Swecos erfarenhet är att många kommuner i sin fysiska planering gör skyfallskarteringar för att bedöma markens lämplighet för specifik användning, som exempelvis bostadsbebyggelse. Göteborgs och Malmös arbete med strukturplaner och skyfallsplaner är också konkreta exempel på utredningar inriktade på hur befintlig bebyggelse drabbas vid extrema regnhändelser.

Länsstyrelserna i Västra Götaland och Stockholm har också givit ut rekommendationer för hantering av översvämning till följd av skyfall. Dessa rekommendationer anger att kommunalt ansvar ska tas för en 100-årshändelse vid nya detaljplaner. Det hade varit önskvärt att referera till denna pågående utveckling i utredningen.

Sweco har svårt att se att en säker utformning av samhället med avseende på extrema regn kan uppnås genom en uppdimensionering av den allmänna dagvattenanläggningen. För bortledning av vatten vid en extrem nederbördshändelse är vattnets väg på ytan av avgörande betydelse. Samhällsplaneringsmässigt bör den marken används för andra ändamål de dagar då det inte är extremhändelse. Kommunen är den som, i egenskap av huvudman för allmänna platser inom detaljplan, har rådighet för användning, höjdsättning och utformning av mycket av sådan mark. Fastighetsägare har rådighet att genomföra åtgärder på sin egen mark.

Det är Swecos bestämda uppfattning att en säkerhetsnivå mot extrema regn som överstiger den idag fastställda 10-års återkomsttiden för dagvattenledningar måste utgå från en god höjdsättning av marken. Att då lägga ett större ansvar för extrema regn på VA-huvudmannen, som inte har rådighet över planering, höjdsättning och markanvändning, är inte en lämplig lösning.

I den mån privat mark kommer att översvämmas vid extrema väderhändelser har kommunen i detaljplaneinstrumentet möjlighet att begränsa bebyggelsen till sådan som kan tåla en temporär översvämning, eller bestämma höjdsättning vid genomförande av detaljplan.

Anna Yman

VD, Sweco Environment AB